

แบบสรุปผลการวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเมืองอุบลราชธานี ระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๖๐

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย นางสาวสมศรี ชัยวงษ์ และนางสาวเหมวรรณ เหมะนัค

ที่ทำงาน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ระยะเวลาทำการวิจัย ๔ ปี

ความเป็นมา

อาณาบริเวณที่ตั้งเมืองอุบลราชธานีนั้น นักวิชาการทางโบราณคดีได้พบหลักฐานทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ ว่ามีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของคนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึง สมัยประวัติศาสตร์ ดังปรากฏร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตามลำน้ำมูล เฝิงผาที่มีภาพจิตรกรรม ฝาผนังของคนในสมัยหินใหม่ตลอดแนวปากแม่น้ำมูลจรดแม่น้ำโขง ส่วนหลักฐานโบราณคดีใน สมัยประวัติศาสตร์ ได้แก่ เสาหิน และศิลาจารึกในเขตลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำชี อันนำมาสู่ข้อสันนิษฐาน ที่ว่าอาณาบริเวณนี้คือศูนย์กลางของอาณาจักรเจนละ และเป็นต้นทางของเศรษฐกิจปุระนคร ก่อนที่จะ พัฒนาเป็นอาณาจักรกัมพูชาซึ่งเป็นศูนย์กลางทั้งอำนาจรัฐและจิตวิญญาณเหนืออาณาบริเวณภาค อีสานของไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศเวียดนามและราชอาณาจักร กัมพูชาในปัจจุบัน

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของคนในบริเวณเมืองอุบลราชธานีข้างต้น แสดงให้เห็นว่าอาณา บริเวณเมืองอุบลราชธานีเป็นที่ตั้งถิ่นฐานที่สำคัญของชุมชนมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึง สมัยประวัติศาสตร์ ทั้งนี้หากพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของบริเวณเมืองอุบลราชธานีนั้น พบว่า เป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำ ๓ สาย คือ แม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำโขง นอกจากนี้ยังมีลำน้ำ สายใหญ่ที่มีกำเนิดจากที่ราบสูงและเทือกเขาในพื้นที่ เช่น ลำเซบก ลำเซบาย ลำโดมใหญ่ และ ลำโดมน้อย ไหลผ่านที่ราบทางทิศเหนือและทิศใต้ลงสู่แม่น้ำมูล ซึ่งทอดเป็นแนวยาวกลางพื้นที่ไป บรรจบกับแม่น้ำโขงบริเวณปากมูลทางทิศตะวันออกของเมืองอุบลราชธานี

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของเมืองอุบลราชธานีข้างต้นจึงมีความเหมาะสมในการที่คนจะมา รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเพื่อสร้างบ้านแปงเมืองดังปรากฏให้เห็นจากหลักฐานทางโบราณคดีของคนและ ชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานกันมาอย่างสืบเนื่องจนถึงสมัยที่มีการอพยพของคนกลุ่มใหม่ที่อพยพมาจาก ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง อันมาจากสาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองในอาณาจักรล้านช้างในสมัย

พระเจ้าสิริบุญสารกับกลุ่มเจ้าพระวอ เจ้าพระตา รวมถึงกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มเจ้าผ้าขาว กลุ่มโสมพะมิตร กลุ่มท้าวอุปชา

ความขัดแย้งกันทางการเมืองในอาณาจักรล้านช้างข้างต้นนำมาสู่การตั้งชุมชนในบริเวณเมืองอุบลราชธานีของกลุ่มเจ้าพระวอและเจ้าพระตาซึ่งอพยพเข้ามาตั้งเมืองจำปาศักดิ์ และเข้ามาขอพึ่งพระเจ้ากรุงธนบุรีและพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้นำรัฐไทยให้พ้นจากอิทธิพลของเจ้าสิริบุญสาร กษัตริย์เวียงจันทน์ ทั้งนี้กลุ่มเจ้าพระวอและเจ้าพระตาได้สร้างความดีความชอบต่อกรุงรัตนโกสินทร์ คือ การปราบกบฏที่สำคัญ คือ กบฏเชียงแก้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงทรงเสกให้เมืองอุบลราชธานีเป็นหัวเมืองประเทศราช เมื่อ พ.ศ.๒๓๓๕

ดังนั้น เมืองอุบลราชธานีจึงก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ.๒๓๓๕ (ตามประกาศเสกเมืองอุบลราชธานี ในสมัยรัชกาลที่ ๑) จวบจนปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๔) นับอายุได้ ๒๑๙ ปี โดยมีฐานะแรกเริ่มคือ เป็นเมืองประเทศราชขึ้นต่อกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีศูนย์การปกครองของรัฐบาลคือเมืองบางกอก หรือกรุงเทพฯ เมืองอุบลราชธานีจึงมีความสัมพันธ์กับกรุงเทพฯมาโดยตลอดทั้งด้านประวัติศาสตร์ชาติและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังจะพบว่า ใน พ.ศ.๒๔๓๕ เมื่อกรุงเทพฯมีนโยบายเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยการปฏิรูปการปกครองในหัวเมืองต่าง ๆ ทั่วประเทศ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลอย่างชัดเจนต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเมืองอุบลราชธานีให้เป็นเมืองสำคัญในการบริหารการปกครองหัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการปกครองดังกล่าวได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเมืองอุบลราชธานีอีกครั้ง คือการเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มเจ้านายท้องถิ่นในวัฒนธรรมล้านช้างให้มีแบบแผนวัฒนธรรมแบบไทยกรุงเทพฯ และให้มีสำนึกความเป็นรัฐประชาชาติอันหนึ่งอันเดียวกันกับความเป็นรัฐชาติไทย

ต่อมาใน พ.ศ.๒๔๗๕ สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบใหม่ คือ จากระบอบราชาธิปไตยสู่ระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงฐานะของเมืองอุบลราชธานีซึ่งเคยเป็นศูนย์การบริหารการปกครองในมณฑลลาวท้าวและมณฑลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาวเมืองอุบลราชธานีอีกครั้ง กล่าวคือกลุ่มบุคคลชั้นนำได้ส่งลูกหลานเข้ารับการศึกษาตามแบบแผนกรุงเทพฯ กำหนด บ้างได้เข้าไปศึกษาต่อที่กรุงเทพฯ คนกลุ่มนี้จึงมีแนวคิดที่ก้าวหน้าตามรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยและสนใจการบริหารประเทศและการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานีภายใต้สถาบันระบอบรัฐสภาที่เกิดขึ้นใหม่โดยมีการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี มีหลายบุคคลที่ได้ก้าวขึ้นไปมีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ เช่น นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายเลียง ไชยกาล นายฟอง สิทธิธรรม เป็นต้น

ในระหว่างพ.ศ.๒๕๐๐-๒๕๒๐ เกิดเหตุการณ์สงครามเย็นในภูมิภาคอินโดจีนระหว่างกลุ่มประเทศเสรีประชาธิปไตย ซึ่งนำโดยประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งนำโดยประเทศจีนและประเทศรัสเซีย เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงฐานะของจังหวัดอุบลราชธานีให้กลายเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และเป็นที่ตั้งฐานทัพของประเทศสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมก็นำมาสู่การปรับเปลี่ยนสภาพสังคมให้เข้ากับสมัยแห่งการพัฒนา คือ การพัฒนาทางกายภาพและทางเศรษฐกิจของเมืองตามนโยบายของรัฐบาลไทยสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร

จากการศึกษาสถานภาพงานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อุบลราชธานี ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์เหตุการณ์ในสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองของรัฐบาลกรุงเทพฯ กับเมืองอุบลราชธานี เช่น ไพฑูรย์ มีกุล (พ.ศ.๒๕๑๕) ศึกษาเรื่อง *การปฏิรูปการปกครองมณฑลอีสานในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* หนังสือเรื่อง *ประวัติศาสตร์สมัยตั้งเมืองอุบลราชธานี* เขียนโดย ระลึก ธานี (พ.ศ. ๒๕๒๔, พ.ศ.๒๕๔๖) หนังสือเรื่อง *ชบถ ร.ศ.๑๒๑* เขียนโดย เตช บุนนาค (พ.ศ.๒๕๒๔) และหนังสือรวมผลงานวิชาการเรื่อง *ความสำคัญของกบฏหัวเมืองอีสาน พ.ศ.๒๓๒๕-๒๔๔๕* โดยมิ่งลักษณ์ ลิ้มศิริ เป็นบรรณาธิการ (พ.ศ.๒๕๒๔) เป็นต้น

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อุบลราชธานีด้านเศรษฐกิจ มีผู้ศึกษาจำนวนหนึ่ง เช่น งานของจิรัชย์ บุญมาธรรม (พ.ศ. ๒๕๔๒) เรื่อง *การเก็บส่วยในหัวเมืองอุบลราชธานีช่วงพ.ศ. ๒๓๓๕-๒๔๔๒* สุวิทย์ ธีรศาสด (พ.ศ.๒๕๔๑) เรื่อง *ปัญหาการเก็บส่วยในภาคอีสานก่อนสมัยปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕* ชุมพล แนวจำปา (พ.ศ.๒๕๓๖) เรื่อง *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี* ซึ่งวิเคราะห์ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจหมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานีว่ามีความสัมพันธ์กับการสร้างทางรถไฟในภาคอีสาน

สถานภาพการวิจัยประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานีข้างต้น จะเห็นได้ว่างานวิจัยเรื่องสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางสังคมในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ และการเปลี่ยนแปลงในสมัยแห่งการพัฒนาพ.ศ.๒๕๐๐-๒๕๒๐ มีจำนวน ๓ เรื่อง ได้แก่ งานของเตช บุนนาค (พ.ศ.๒๕๒๔), ชุมพล แนวจำปา (พ.ศ.๒๕๓๖) และสุวิทย์ ธีรศาสด (พ.ศ.๒๕๔๑)

จำนวนงานวิจัยที่เผยแพร่มีอยู่น้อยเมื่อเทียบกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครอง เหตุผลสำคัญคือการขาดข้อมูลในการศึกษา ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีอยู่กระจัดกระจายตามหน่วยงานท้องถิ่น ส่วนกลาง และส่วนบุคคล รวมทั้งยังขาดผู้รวบรวมข้อมูลเอกสาร

ในการวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาพัฒนาการของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเมืองอุบลราชธานี ตั้งแต่สมัยการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.๒๔๓๕, สมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ และ

สมัยแห่งการพัฒนาในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๒๐ อันเป็นรากฐานที่มาของความเป็นจังหวัด อุบลราชธานีในปัจจุบัน

ปัญหาในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเมืองอุบลราชธานี ระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๒๐ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย ผู้วิจัย จึงมีข้อจำกัดและปัญหาดังนี้

๑) การขาดแคลนหลักฐานเอกสารชั้นต้น ที่จะสามารถบ่งชี้ถึงสภาพทางสังคมในแต่ละช่วงที่ ศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๔๙ และ สมัยแห่งการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วง ระหว่างพ.ศ.๒๕๐๐-๒๕๒๐

๒) การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญและเครือข่ายของบุคคลสำคัญของจังหวัด ซึ่งมีบทบาทในฐานะ ชนชั้นนำทางปัญญาและผู้นำทางสังคมของเมืองอุบลราชธานี ในขอบเขตช่วงระยะเวลาที่ศึกษา ผู้วิจัย ไม่มีโอกาสสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลดังกล่าว เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายถึงแก่กรรม บ้างย้ายถิ่นฐาน บ้างถึงวัยชราภาพ ไม่อยู่ในภาวะที่จะให้ข้อมูลได้ ส่งผลให้การศึกษาบทบาทของบุคคลสำคัญในสังคม เมืองอุบลราชธานีมีข้อจำกัดในการนำเสนอผลวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารของ สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ข้อมูลส่วนท้องถิ่นที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ ซึ่งมีภาพเก่า และการให้ข้อมูล จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยุคสมัยที่ศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) เพื่อศึกษาสภาพโดยทั่วไปของเมืองอุบลราชธานี ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ระหว่างพ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๒๐

๒) เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกที่มีผลต่อพัฒนาการและความสืบเนื่องของ เมืองอุบลราชธานี

๓) เพื่อศึกษาบทบาทบุคคลสำคัญของเมืองอุบลราชธานีที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ระหว่างพ.ศ.๒๕๓๕-๒๕๒๐

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และเสนอ รายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย/ข้อค้นพบ

๑) ผู้วิจัยพบว่าผู้วิจัยพบว่าสภาพภูมิศาสตร์บริเวณที่ตั้งของเมืองอุบลราชธานีมีความเหมาะสมในการตั้งเมือง และชุมชนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเมืองอุบลราชธานีดังนี้

๑.๑) กลุ่มคนในสังคมเมืองอุบลราชธานีมีหลากหลายชาติพันธุ์ อาทิเช่น เขมร ลาว กวย ส่วย ข่า บรู กุลา ญวนจีน เป็นต้น ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน

๑.๒) การเมืองการปกครองมีพัฒนาการตามลักษณะสังคมและวัฒนธรรมตามชาติพันธุ์ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และลักษณะความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐและอาณาจักรที่เป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง

๑.๓) พัฒนาการของวิธีการผลิตตั้งแต่สมัยการผลิตเพื่อยังชีพจนเข้าสู่สมัยแห่งการผลิตเพื่อการค้าส่งออกมีความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มน้ำมูล กลุ่มน้ำชีและกลุ่มน้ำโขง รวมทั้งลำน้ำสาขากับกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งความสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นกับสังคมและวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองที่มีศูนย์กลางการปกครองจากกรุงเทพมหานคร

๒) ปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเมืองอุบลราชธานี ระหว่างพ.ศ.๒๔๓๕-๒๕๒๐ แบ่งเป็น ๒ ช่วงเวลาดังนี้

๒.๑) ปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเมืองอุบลราชธานี ระหว่างพ.ศ.๒๔๓๕-๒๔๗๕ มีปัจจัยที่ ๒ ประการคือ ประการที่หนึ่งสภาพการเมืองการปกครองภายใน ซึ่งมาจากปัญหาความไม่มีประสิทธิภาพการบริหารการปกครองระดับท้องถิ่น ประการที่สองสภาพการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งมาจากปัญหาลัทธิอาณานิคม ส่งผลให้รูปแบบการปกครองมีการปรับเปลี่ยนตามแบบแผนการปฏิรูปการปกครองใน พ.ศ.๒๔๓๕ อันทำให้โครงสร้างทางชนชั้น สถานภาพของเจ้านายท้องถิ่นต้องปรับเปลี่ยนฐานะเป็นข้าราชการและเป็นข้าราชการประจำชาติที่เป็นเอกภาพเดียวกับพระราชอาณาจักร (Kingdom State)

๒.๒) ปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเมืองอุบลราชธานี ระหว่างพ.ศ.๒๔๗๕-๒๕๒๐ มีปัจจัย ๒ ประการคือ ประการที่หนึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองใน พ.ศ.๒๔๗๕ ส่งผลให้โครงสร้างทางชนชั้น สถานภาพของข้าราชการและข้าราชการประจำชาติปรับเปลี่ยนเป็นราษฎรที่มีสิทธิเสรีภาพตามระบบรัฐธรรมนูญไทย ประการที่สองทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยมีเหตุการณ์สำคัญ ๒ เหตุการณ์ คือ สงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๘) และสงครามเวียดนาม (พ.ศ.๒๕๐๖-๒๕๑๘) ส่งผลให้คนเมืองอุบลราชธานีเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตแบบยังชีพไปสู่วิธีการผลิตเพื่อการค้าตามบริบทสังคมแบบเสรีนิยม และการพัฒนาไปสู่ความเป็นสังคมเมืองดังปรากฏในพัฒนาการของถนนชยางกูร

๓) บุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมเมืองอุบลราชธานี ระหว่าง พ.ศ.๒๔๓๕-๒๕๒๐ แบ่งเป็น ๒ ช่วงเวลาดังนี้

๓.๑) สมัยปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.๒๔๓๕-๒๔๗๕ ผู้มีบทบาทสำคัญมี ๓ กลุ่ม คือกลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มเจ้าเมืองท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานีเดิม ซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงสถานภาพเป็นผู้ช่วยคณะข้าหลวงที่ส่งมาจากกรุงเทพฯ กลุ่มที่สอง กลุ่มคณะข้าหลวงที่ถูกส่งมาจากกรุงเทพฯ คือ พระยาศรีสิงหเทพ (ทัต ไกรฤกษ์) และบุตรชาย ๔ คน มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดเก็บภาษี การบริหารการปกครอง การคมนาคมและการพิมพ์ตามแบบแผนกรุงเทพฯเข้าสู่สังคมเมืองอุบลราชธานี กลุ่มที่สาม ข้าหลวงต่างพระองค์ คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากรและสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการปกครองให้เมืองอุบลราชธานีรวมศูนย์อำนาจเดียวกับกรุงเทพฯ

๓.๒) สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕-๒๕๒๐ ผู้มีบทบาทสำคัญมี ๓ กลุ่ม กลุ่มแรก กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายพอง สิทธิธรรม นายเลียงไชยกาล มีบทบาทสำคัญที่ผลักดันให้รัฐบาลกรุงเทพฯมีนโยบายพัฒนาเมืองอุบลราชธานีให้เป็นจังหวัดที่ทันสมัยตามวิถีสังคมเมือง กลุ่มที่สอง คนต่างวิถี คือทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาประจำการในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๘) ทหารอเมริกันที่เข้ามาประจำการในสมัยสงครามเวียดนาม (พ.ศ.๒๕๐๖-๒๕๑๘) มีบทบาทในการทำให้ถนนชยางกูรเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ทางการทหาร และเป็นเส้นทางเศรษฐกิจ กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มคนจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานพร้อมกับการคมนาคมรถไฟ (พ.ศ.๒๔๗๓) และการตัดถนนชยางกูร (พ.ศ.๒๔๗๗-๒๕๒๐) มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในการแปลงวิถีการผลิตแบบยังชีพไปสู่วิถีการผลิตเพื่อการค้า

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเมืองอุบลราชธานีระหว่าง พ.ศ.๒๔๓๕-๒๕๒๐ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้

- ๑) ด้านประเด็นเนื้อหา ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาหลักที่มีข้อมูลมากที่สุดในการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมเมืองอุบลราชธานีนั้น คือ การเมืองการปกครอง ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดในการศึกษาความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองอุบลราชธานี โครงสร้างทางชนชั้น วิธีการผลิต และวิถีการดำเนินชีวิต
- ๒) วิธีการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมเมืองอุบลราชธานีควรพัฒนาแบบบูรณาการศาสตร์กับแนวคิดและวิธีการศึกษาแบบสังคมวิทยามานุษยวิทยา และ คติชนวิทยา อันจะทำให้มีข้อมูลและมุมมองในการศึกษาสังคมเมืองอุบลราชธานีได้อย่างหลากหลายและรอบด้าน
- ๓) หลักฐานในการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมเมืองอุบลราชธานีนั้น ควรมีหน่วยงานที่เก็บหลักฐานให้ครอบคลุม เช่นหลักฐานประเภทบอกเล่าของบุคคลสำคัญ และบุคคลผู้ร่วมสมัยและเหตุการณ์สำคัญของเมืองอุบลราชธานี

- ๔) การถ่ายทอดงานวิจัย ควรมีการนำเสนอสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สังคมเมืองอุบลราชธานีจัดทำเป็นหนังสือ และกิจกรรมทางวิชาการเพื่อถ่ายทอดให้กับสถาบันทางการศึกษาในระดับภาครัฐและเอกชน ตามวาระครบรอบวันสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี
- ๕) ประเด็นการศึกษาประวัติศาสตร์ทางสังคมเมืองอุบลราชธานี ควรเป็นประเด็นศึกษาในบริบททางสังคมของเมืองอุบลราชธานีทุกสมัย อันจะทำให้เห็นพัฒนาการทางสังคมของเมืองอุบลราชธานีมีความสืบเนื่องอย่างมีรูจับสน

การนำไปใช้ประโยชน์

- ๑) เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติศาสตร์เมืองอุบลราชธานีเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในสถานศึกษาของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้แก่ หลักสูตรสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นฐานข้อมูลการวิจัยด้านอนุภาคลุ่มน้ำโขงและท้องถิ่นอีสานใต้
- ๒) เป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูลการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองอื่น ๆ ในภาคอีสาน
- ๓) เป็นการสร้างค่านิยมและความรักท้องถิ่นของคนอุบลราชธานีภายใต้กิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี